РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційне дослідження

ЖАНГ ХУІЛІНГ

«РОЗВИТОК ЖІНОЧОГО ЕСТРАДНО-ДЖАЗОВОГО ВОКАЛЬНОГО ВИКОНАВСТВА У КИТАЇ ВПРОДОВЖ ХХ-го СТОЛІТТЯ (В КОНТЕКСТІ ГЕНДЕРНОЇ ПРОБЛЕМАТИКИ)»,

подане на здобуття ступеня доктора філософії

зі спеціальності 025 Музичне мистецтво

галузі знань 02 Культура і мистецтво

до разової спеціалізованої вченої ради

Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка

Обґрунтованість актуальності теми кандидатської дисертації п. Жанг Хуілінг пов'язана з тим, що студії естрадно-джазового виконавства Сходу та Заходу, розмаїтих артефактів популярної музичної творчості, приміром, з позиції гендерної проблематики, авторологічного дискурсу, стильових аспектів, співацької техніки, інтерпретаційного ракурсу, у плюралізмі їх виявів та художньо-естетичних засад, співвідноситься із парадигмою затребуваних дослідницьких інтересів сучасних учених, які, спираючись на новітні методологічні стратегії та інструменти науково-дослідної діяльності, намагаються зануритись та всебічно пізнати сутність означеного феномену масової культури, як автономного явища, вивчити специфіку його прояву у різних ракурсах та площинах.

Варто підкреслити, що деякі грані наукового осмислення феномену жіночого естрадно-джазового виконавства Піднебесної досі перебували на маргінесі дослідницької уваги. Серед них, зокрема, ті, що знаходились у сфері гендерної проблематики на міжкультурному пограниччі, стосувались умов екзистенції, каналів поширення у навколишньому музичному просторі, специфіки співвідношення продуктивного, репродуктивного і перцептивного

рівнів, кореляції джазово-естрадних артефактів, їх виконавської рецепції та слухацького сприйняття тощо.

З позиції музикознавчо-дискурсивного занурення, феномен жіночого китайського естрадно-джазового виконавства минулого століття в популярному нині гендерному аспекті, перебував на стадії окремих наукових зацікавлень й потребував більш засадничого, систематизованого підходу й глибшого осмислення.

Таким чином, рецензована дисертація п. Жанг Хуілінг, присвячена дослідженню різноманітних параметрів творчості китайських естрадно-джазових співачок в контексті національної гендерної ідентичності, еволюційної вісі розвитку жіночого вокального виконавства Піднебесної впродовж ХХ століття, як важливої складової національного музичного простору, виявилась на вістрі актуальних проблем, пов'язаних із рецептивним пластом, еволюцією соціокультурних запитів і мистецьких пріоритетів під впливом своєрідної історичної та політичної ситуації Піднебесної.

Аналітичний матеріал пропонованої дисертації включає розвідки, присвячені китайським естрадно-джазовим співачкам у вимірі їх життєтворчості та професійної репрезентації, а також звукові записи, музичні фільми, мемуари, нотні видання, архівні, пресові матеріали та ін.

Слід зазначити, що обраний здобувачкою тематичний вектор налічує поважний корпус праць як в українському, так і зарубіжному науковому обігу. Показово, що об'ємна джерелознавча база дисертації у кількості 305 позицій (з них 187 іноземними мовами) демонструє значну обізнаність п. Жанг Хуілінг в обраній проблематиці.

Теоретична база пропонованого дисертаційного дослідження спирається на кілька основних груп джерел: це праці з історії розвитку музичної культури Китаю; роботи, присвячені становленню китайської

естради; розвідки з історії та теорії джазу; публікації, в яких аналізується специфіка китайського джазу; праці з гендерної проблематики, присвячені жіночим історіям як окремої вісі гендерології; книги з китайського гендеру у культурно-мистецьких сферах; дослідження жіночого вокального естрадно-джазового виконавства у ракурсі гендерної проблематики та ін.

У роботі використано комплексний синергетичний ***методологічний підхід***, який базується на сукупності загальнонаукових та спеціальних методів. Він об'єднує дослідницько-пошуковий, джерелознавчий, історичний, аналітичний методи, структурно-системний і теоретичний підходи.

Результати дисертаційного дослідження п. Жанг Хуілінг укладено у вступ, чотири розділи з підрозділами та висновками до них, загальні висновки, список використаних джерел і додатки. Загальний обсяг означеної дисертації становить 270 сторінок, з них основного тексту – 215 сторінок.

У першому розділі «Історичні пролегомени жіночого вокального виконавства у музичній культурі Китаю» здобувачка здійснила ґрунтовний огляд широкого спектру наукових праць й ретельно вивчила джерелознавчо-музикознавчі матеріали стосовно обраної теми (підрозділ 1.1), розглянула місце жіночого співу у традиційній культурі народів Китаю (підрозділ 1.2), дослідила роль жінок-співачок династичних часів на прикладі життєвого і творчого шляху вченої-музикантки Лі Цінчжао, яка стала авторкою нового поетичного жанру ци (підрозділ 1.3), осмислила в останньому підрозділі 1.4 феномен співаючих чансань, послуги яких, окрім ескорту, включали гру на музичних інструментах, танці, акторські виступи, володіння красномовством, знання з поезії, літератури тощо, та специфіку терміну «Sing Song Girl» (пер. з англ. «співаюча пісню дівчина»), який виник на рубежі 18 – 19 стт. серед іноземців та західних колоністів.

Так, п. Жанг Хуілінг резюмує, що китайське естрадно-джазове мистецтво знаходилось під забороною й майже 50 років «не фігурувало у

вітчизняному материковому просторі», його відновлення та переосмислення ролі у музичному житті краю припали на рубіж ХХ – ХХІ стт., коли настав період відносної відкритості.

Попри те, що вивчення ролі жінок в усній народній творчості та міфології Піднебесної присутнє у розвідках розмаїтого спрямування багатьох вчених, наукова специфікація феміністичного начала у площині своєрідної вокальної традиції понад 50-ти народностей Китаю потребувала більш прискіпливої дослідницько-пошукової ретроспективи. Власне, виявлення феміністично-зорієнтованого музичного контенту у традиційно-звичаєвій культурі народів Китаю знаходимо у другому підрозділі першого розділу дисертації.

Дослідницький підхід, обраний здобувачкою, накреслив гендерний ракурс вивчення проблеми естрадно-джазового виконавства Китаю. Цей вектор авторка згорнула на антифеміністичні укази імператорів, які скасували публічні жіночі виступи, вилучили оперних співачок з музично-театрального життя й заборонили жінкам відвідувати театр навіть у якості глядачок (!!!). У результаті, як слушно зазначила дисертантка, жіноче вокальне виконавство зазнало суворої гендерної дискримінації й перебувало у статусі «закритої розважально-обслуговуючої сфери знаті», позаяк більшість співачок тоді знаходились в гаремах як утриманки, відповідно до поширеного тоді конкубінату (багатоженства), чи були рабинями.

У другому розділі «Роль жіночого виконавства при витоках становлення естрадно-джазової музики в Китаї на початку ХХ століття» дисертантка акцентувала під знаменником ґендерної проблематики своєрідні умови виходу на концертну естраду жінок у естрадній музиці Піднебесної на початку минулого століття (підрозділ 2.1).

Позитивною рисою цього розділу є розгляд діяльності першого китайського жіночого вокально-танцювального гурту ХХ ст. «Яскравий місяць» (Мінь’Ює) (підрозділ 2.2), вивчення внеску композитора, педагога,

культурного діяча, продюсера та «батька китайського джазу – шидайку» Лі Цзінь Хуей у заснуванні та продюсуванні гурту «Яскравий місяць» (підрозділ 2.2.1), який став показовим прикладом подолання ґендерної дискримінації у Піднебесній (підрозділ 2.2.2), аналіз творчого шляху співачки, кіноактриси, виконавиці перших естрадно-джазових композицій Піднебесної (понад 140 пісень, в основному, у кінофільмах), доньки першого китайського композитора і продюсера, родоначальника китайського джазу Лі Дзінь Хуея Лі Мінь Хуей (підрозділ 2.3) та вивчення біографії шанхайських кінозірок, «дів-амфібій», «Королев китайського джазу» 1920-х – 1930-х років Лі Ліллі та Ван Рень Мей (підрозділ 2.4), плідна творча діяльність яких (так, кожна з них знялася у понад 50-ти фільмах та записала більше 100 пісень) стала підґрунтям для подальшого розвитку та еволюції китайського естрадно-джазового виконавства.

Дослідниця визначила характерні прикмети тогочасної музичної інфраструктури, акцентувала вагому роль кіноіндустрії у поширенні джазу в Китаї, детально проаналізувала особливості вокального стилю співачок, виконавську манеру, технічно-виразові засоби, репертуар та темброве забарвлення їхніх голосів.

Окремого схвалення заслуговують представлені п. Жанг Хуілінг в контексті музично-виконавського аналізу професійні україномовні переклади пісень, які входили до репертуару наведених вище родоначальниць китайського жіночого естрадно-джазового виконавства.

Вельми цінно, що в третьому розділі «Епоха «співаючих кінозірок» в естрадно-джазовому мистецтві Китаю 40-50-х років XX століття», тобто у часовий відтинок до «Культурної революції», у підрозділі 3.1 дисертантка акцентувала на нових історично-соціальних умовах розвитку жіночого виконавства на прикладі ґенерації співачок «Золотої сімки» (або «Семи великих співочих зірок») й детально дослідила творчу біографію Гун Цюся як однієї з основоположниць цієї генерації, яка домінувала в індустрії

китайської поп-музики в стилі Shidaiqu (підрозділ 3.1.1), увиразнила своєрідність «золотого голосу» кінозірки і радіо-співачки Чжоу Сюань (підрозділ 3.1.2) та ролі «авіаносця співочого світу Китаю», «Білої Веселки» Бай Хун у створенні перших сольних програм і поширенні платівок в країнах Азії та на інших континентах (підрозділ 3.1.3). Ця мисткиня першою серед співвітчизниць здійснила записи джазових танцювально-вокальних номерів в Голівуді, у ролі співачки брала участь у перших блокбастерах у китайській кіноіндустрії, а її виконавський стиль сублімував bel canto та естрадно-джазову манеру співу.

У підрозділі 3.2 п. Жанг Хуілінг ретельно простежила специфіку діяльності молодшої генерації «Золотої сімки»: китайської вивільги носового співу Ву Інінь (підрозділ 3.2.1), виявила значення творчості Яо Лі для виходу у світові чарти китайського джазу (підрозділ 3.2.2), вивчила життєтворчість співаючої кінозірки, політичної діячки і борчині за права жінок Лі Сянглань (Йошіко Ямагучі) (підрозділ 3.2.3) і дослідила басовий стиль «фатальної жінки старого Шанхаю» Бай Гуанг (підрозділ 3.2.4).

Авторка роботи виопуклила складні умови історичного та соціокультурного становища, в якому жили й працювали означені співаки, яке схилило багатьох до еміграції на тлі засудження «жовтої музики» та репресій «Культурної революції» (так, фундатор китайського джазу Лі Цзінь Хуей був розстріляний, а Лі Ліллі, Ван Рей Мен, Бай Хун, Лі Цзінь Хуей та багато інших зазнали переслідувань).

Слід підкреслити, що аналіз творчих пріоритетів, виконавсько-стильових орієнтирів та співацької манери артисток зроблений дисертанткою фахово і докладно, поданий переконливо й аргументовано, слушним є також вибір різних за спрямуванням пісень, у яких п. Жанг Хуілінг цікаво увиразнила авторські індивідуально-стильові особливості та акцентувала специфічний біном мистецької діяльності означених вище мисткинь як «співаючих кінозірок».

Науковий вектор дисертації спрямований до останнього, четвертого розділу дисертації «Еміграційний період забороненої в Китаї «жовтої музики» та її повернення на батьківщину на межі XX – XXI століть», в якому вельми цікаво, з позицій сучасного музикознавчого дискурсу, авторка звернулася до розгляду причин заборони та аспектів несумісності жіночого китайського естрадно-джазового мистецтва з новим політичним режимом та ідеями «Культурної революції» у підрозділі 4.1. Унаслідок політизації ґендеру та відповідно до нових ідеологічних вимог, «співаючі дівчата» були замінені на «залізних дівчат», які виконували функцію трудового ресурсу.

У підрозділі 4.2 п. Жанг Хуілінг вельми своєрідно дослідила специфіку та особливості діаспорної діяльності китайських естрадно-джазових виконавиць, а у підрозділі 4.3 вивчила творчу біографію визначної представниці тайванської китайської діаспори Терези Тенґ, яка своєрідно розвинула традиції китайських стилів шидайку (shidaiqu), кантопопу (cantopop), мандопопу (mandopop) та ін.

Дуже цікавим у руслі основної проблематики роботи став заключний параграф 4.4, у якому здобувачка зосередилась на темі відродження та повернення на Батьківщину імен та творчості представниць жіночого естрадно-джазового виконавства Піднебесної. Відштовхуючись від викладеного вище матеріалу, п. Жанг Хуілінг проєктує основні позиції дисертації на специфіку історичної, політичної й соціокультурної ситуації своєї Батьківщини та сприйняття реципієнтним середовищем естрадно-джазового мистецтва.

У ***висновках*** п. Жанг Хуілінг підвела узагальнюючі підсумки щодо реалізації кожного пункту поставлених у вступі завдань. На основі теоретичного осмислення історичного дискурсу феномену жіночого естрадно-джазового виконавства в Китаї у XX ст. у ракурсі гендерної проблематики, дисертантка пропонує власне бачення перспектив його подальших студій і вказує на необхідність всебічного вивчення цього явища.

Авторка констатує: «Опинившись під заборонами і важкими переслідуваннями «жовта музика» продовжила своє життя в еміграції, сягаючи небувалих вершин та здобуваючи світову популярність, а процес її відродження та реконструювання і реабілітації в материковому Китаї набирає щораз більших обертів з усвідомленням ролі і значення китайського жіночого естрадно-джазового виконавства» (с. 226 – 227).

Список використаних джерел дисертації включає 305 найменувань: з них 187 – праці іноземними мовами: 147 – англійською, 40 – китайською мовою.

Особливої уваги заслуговують ***додатки*** кваліфікаційної праці, які містять періодичну таблицю з інформацією про діяльність представниць естрадно-джазового жіночого виконавства ХХ ст. у Китаї та за його межами (роки життя, псевдонім, голосові характеристики, репрезентативні роботи, гастролі, звукозапис, концерти, фільми тощо), також світлини Лі Мінь Хуей (рис.1-2-3), Лі Ліллі (рис. 4-5-6-7), Ван Рень Мей (рис. 8-9-10-11), Гун Цюся (рис. 12-13-14-15), Чжоу Сюань (рис. 16-17-18-19-20), Бай Хун (рис. 21-22-23-24-25), Ву Іньінь (рис. 26-27-28), Яо Лі (рис. 29-30-31-32-33), Лі Сянглань (рис. 34-35-36-37), Бай Гуанг (рис. 38-39-40-41), Грейс Чанг (рис. 42-43-44), Тереси Тенг (рис. 45-46-47-48-49-50-51), трупи «Яскравий місяць» (рис. 52) та «Золотої сімки королев китайського джазу» (рис. 53).

Наукова новизна кваліфікаційної праці полягає у тому, що у ній дисертантка *вперше* в музикознавчому дискурсі дослідила специфіку гендерних стереотипів соціально-суспільного укладу Китаю та виявила їх вплив на сольне жіноче вокальне виконавство впродовж історичного розвитку, визначила роль жінок-співачок у мистецьких та суспільно-соціальних процесах, встановила причини заборони «жовтої музики» та розкрила аспекти несумісності жіночого китайського естрадно-джазового мистецтва Піднебесної з новим політичним режимом крізь призму гендерної проблематики.

Новизна отриманих наукових результатів дисертації п. Жанг Хуілінг пов'язана також і з тим, що у ній *вперше* здобувачка провела історичний дискурс витоків жіночого вокального виконавства та провідних сфер його побутування в Китаї у площині народнопісенної традиції, періоду династичних епох, доби політичних переорієнтацій у ХХ ст., ввела у термінологічний тезаурус китайського джазу та естради дефініції, пов'язані з гендерними аспектами діяльності естрадно-джазових вокалісток («співаючі дівчата» (Sing Song Girl), «співаючі кінозірки», «співачки-амфібії», «залізні дівчата»), специфікувала особливості концертної та інших видів діяльностей, пов'язаних з вокальним виконавством (записи, виступи на радіо, телебаченні тощо).

Крім того, в рецензованій дисертаційній праці п. Жанг Хуілінг вперше здійснила періодизацію та панорамний огляд етапів розвитку естрадного жіночого вокального виконавства, навела віхи життєтворчості провідних естрадно-джазових вокалісток Китаю ХХ ст. – піонерок китайського джазу, представниць генерації «Золотої сімки», співачок-емігранток гонконгської ери та тайванської діаспори, провела періодизацію їх мистецької діяльності та визначила індивідуальні виконавсько-стильові пріоритети, вивчила специфіку репертуарно-жанрової палітри творчості провідних вокалісток у джазовому мистецтві Піднебесної ХХ ст., систематизувала музикознавчі праці, присвячені означеній проблематиці та виявила різновекторні тенденції в еволюції китайського джазу та естради.

Дисертаційна праця п. Жанг Хуілінг має важливе ***практичне значення***. Її положення та висновки можуть знадобитись у виконавській та педагогічній практиці, як основний чи допоміжний матеріал у лекційних курсах музично-освітніх закладів Китаю та України (наприклад, з «Історія світової музичної культури», «Історії та теорії естрадно-джазового виконавства», «Історії та теорії вокального виконавства», «Музичної інтерпретації» та ін.).

Оцінка наукових публікацій здобувачки. Обговорення результатів дисертаційної роботи п. Жанг Хуілінг відбувалось на аспірантських звітах про виконання індивідуального плану наукової роботи здобувачів ступеня доктора філософії на відділі аспірантури та докторантури ЛНМА імені М.В. Лисенка.

За темою дисертації здобувачка має три одноосібні наукові публікації у спеціалізованих фахових виданнях категорії «Б», затверджених ДАК МОН України.

Результати кваліфікаційної роботи отримали апробацію у виступах п. Жанг Хуілінг на 14-ти Міжнародних наукових і науково-творчих конференціях, після участі в яких було опубліковано тези та матеріали у збірниках конференцій (усього 2).

Згідно результатів перевірки рецензованого кандидатського дослідження у системі *Strike Plagiarism*, воно написане з дотриманням принципів і норм Кодексу академічної доброчесності. У дисертації п. Жанг Хуілінг відсутні порушення академічного плагіату, фальсифікація та фабрикація.

Запитання. Під час ознайомлення з текстом дисертаційного дослідження, до його авторки виникли наступні питання дискусійного характеру:

1. п. Жанг Хуілінг, чи відомі Вам аналоги феномену «співаючих кінозірок» в означений часовий відтинок у Сполучених Штатах Америки та Європі?
2. На Вашу думку, яку роль відіграв «Китайський Мангеттен» у становленні китайської естрадної музики?
3. У Вашому дисертаційному дослідженні акцентується дискримінуюча ґендерна політика в керунку китайських естрадних співачок. Прошу сказати, чи спостерігалась аналогічна тенденція по відношенню до естрадних виконавиць – інструменталісток?

Зауваження. Схвально оцінюючи рецензоване дисертаційне дослідження, слід, водночас, висловити декотрі зауваження, а саме, вказати на помилки комп'ютерного набору. Однак, вони є поодинокими та суттєво не впливають на позитивну оцінку від пропонованої кандидатської роботи.

Висновок. Отже, дисертація п. Жанг Хуілінг – це самостійне, написане на професійному рівні завершене дослідження, яке вибудовує цілісну концепцію та повністю відповідає критеріям на здобуття пошукуваного наукового ступеня.

Дисертація п. Жанг Хуілінг значною мірою розширює та доповнює сучасну музикознавчу думку у питанні студій еволюційно-історичного процесу зародження та розвитку феномену вокального жіночого естрадно-джазового виконавства Китаю впродовж ХХ ст. у ракурсі гендерної проблематики.

До здобутків та достоїнств означеної роботи належать також переконлива актуальність, наукова новизна, теоретична та практична значущість, накреслення перспективних магістральних шляхів подальшого теоретичного осмислення концепту жіночого естрадно-джазового виконавства Сходу та Заходу, його художньо-семантичних, естетичних та інших властивостей.

Спираючись на викладені вище положення, є всі підстави вважати, що кваліфікаційна наукова праця п. Жанг Хуілінг «Розвиток жіночого естрадно-джазового вокального виконавства у Китаї впродовж ХХ-го століття в контексті гендерної проблематики» на правах рукопису відповідає чинним вимогам п. п. 6-9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами), наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня

2017 року № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», затвердженого Міністерством юстиції України 03 лютого 2017 року за № 155/30023, а її автор заслуговує присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 Музичне мистецтво галузі знань 02 Культура і мистецтво.

Рецензентка –

кандидатка мистецтвознавства, професорка,

завідувачка кафедри історії музики

Львівської національної музичної Зоряна

академії імені М.В. Лисенка ЛАСТОВЕЦЬКА-СОЛАНСЬКА
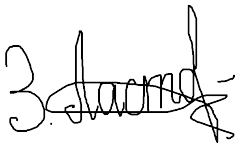
08 серпня 2026 року